

A black and white photograph showing a long line of Finnish soldiers marching along a dirt path in a dense forest. The soldiers are wearing military uniforms and carrying rifles. The path is uneven and appears to be made of dirt or snow. The forest is composed of tall, thin trees, likely spruce or fir. The lighting is natural, suggesting daytime.

Ensio Kettunen

Itärajan Korpisoturit

Ilomantsi - Korpiselkä - Tohmajärvi

1941

Itärajan
Korπισoturit

© 2018 Kettunen, Ensio

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-0478-3

Ensio Kettunen

Itärajan

Korpioturit

Sisällys

Lukijalle	9
Välirauhan rajaloukkaukset	15
Kaukopartiot välirauhan aikana	25
Partiotoimintaa Ilomantsin erämaissa	51
Sissien kaukopartioreissu Lupasalmelle	91
Tiedustelumatka Hullariin	129
Rajakahakoita Ilomantsin alueella	137
Häirintäpartio Loimolan radalle	151
Partiomatkat Vellivaaraan	165
Väkivaltainen tiedustelu rajakylään	171
Korpielän rajakahakat	213
Kohtalokas partiomatka Havuvaaraan	227
Partiot Tsiipakkaan ja Korpielkään	237
Partiot Havuvaaraan ja Riekkolaan	263
Partiomatka Pälkjärvelle	291
Marssi rajalle	301
Mustalammen taistelu	309
Vänrikki Virtasen partio Pälkjärvelle	311
Partiomatka Ruokojärvelle	315
Vänrikki Kangasperkon partiomatkat	319
Lähteet	331

Korπισotureita Hullarin tiellä SA-kuva

Lukijalle

Talvi- ja jatkosota olivat Suomen itsenäisyydelle ja sen säilyttämiselle merkittäviä virsityylviä. Neuvostoliiton aggressio talvisodassa pientä länsinaapuria kohtaan oli absurdia. Maamme sotilaat joutuivat taistelemaan moninkertaista ylivoimaa vastaan. Talvisodan päättyessä solmittu Moskovan rauha astui voimaan 13. maaliskuuta 1940 ja tämän jälkeen alkoi vääntö uuden rajan paikasta. Moskovassa sovitut rajat muuttuivat epäedullisemmaksi Suomelle ja monet teollisuuslaitokset jäivät Neuvostoliiton sanelupolitiikan johdosta rajan taakse Neuvostoliiton puolelle. Välirauhan aikana kesällä 1940 Neuvostoliiton rajajoukot kaappasivat tai surmasivat kymmeniä suomalaisia sotilaita ja työvelvollisia. Rajalinjojen epämääräisyyden vuoksi osa kaappauksista tapahtui Suomen maaperällä. Tapauksia tutkittiin rajavaltuutettujen toimesta, mutta kaikkia tapauksia ei pystytty selvittämään.

Kesäkuun 17. päivänä 1941 Suomessa julistettiin yleinen liikekannallepano ja kaikki reserviläiset kutsuttiin aseisiin. Kesäkuun 22. päivänä Saksa julisti sodan Neuvostoliittoa vastaan. Samana päivänä Ilomantsissa, Korpiselän Suomen puolelle jääneissä kylissä, Tuupovaarassa ja Tohmajärvellä tyhjennettiin rajakylät siviileistä.

Rajakomppanioihin alkoi virrata reserviläisiä ja uusia joukko-osastoja perustettiin ympäri Suomea. Ilomantsiin saapui suojajoukoksi 23. kesäkuuta läheisestä varuskunnasta JR 9 toinen pataljoona ja 7. divisioonan PPK. Edelliset joukko-osastot korvattiin 28. kesäkuuta Ryhmä Oinosen osastoilla. Tuupovaaran ja Korpiselän Suomen puolen kyliin tuli samaan aikaan viidennen ja yhdennentoista divisioonan joukkoja. Tohmajärvelle koottiin seitsemännen divisioonan joukot. Seitsemännen divisioonan JR 9 ja JR 51 rykmentit koostuivat ilomantsilaisista, enolaisista ja tuupovaaralaisista reserviläisistä ja varusmiehistä.

Rajan läheisyydessä olevat kylät nimettiin sotatoimialueeksi, jonne siviileillä ei ollut enää asiaa. Paikalliset rajakomppaniat lisäsivät tie- ja raja-alueiden partiointeja. Suomalaiset rajamiehet havaitsivat juhannuksen jälkeen, että rajan takana olevien joukkojen määrää oli lisääntynyt merkittävästi. Neuvostoliiton lentokoneet pommittivat 25. kesäkuuta Suomen kaupunkeja, satamia ja rajan läheisyydessä sijainneita kyliä. Kaukopartiotoiminta rajan molemmin puolin lisääntyi, sillä kiristyneen kansainvälisen tilanteen johdosta haluttiin tiedustella rajan takana olevien joukkojen määrää, laatua ja varustuksia.

Talvisodan aikana Suomeen oli perustettu viisi Sissipataljoonaa. Jatkosodan alla näistä kolme (SissiP 1, 2 ja 3) saatiin rajoille kesäkuun ja heinäkuun vaihteessa 1941. Ilomantsin Hattuvaaran kylään saapui 1. heinäkuuta Kontioniemessä perustettu Sissipataljoona 1 joukko-osastot.

Tohmajärvelle siirrettiin 30. kesäkuuta Kiuruvedellä perustetun Sissipataljoona 2 komppaniat. Sissipataljoonat alistettiin aluksi rajalle määrättyjen divisioonien alaisuuteen, Ilomantsissa Ryhmä Oinosen ja Tohmajärvellä seitsemän divisioonan alaisuuteen.

Rajajoukoille annettiin tiedusteluvelvoite kesäkuun lopussa 1941 ja osa Sissipataljoonien miehistä osallistui tiedustelupartioihin yhdessä rajavartioiden ja rajalle siirrettyjen joukko-osastojen kanssa. Lähitiedustelu hoidettiin pääasiassa rajalla olleiden joukkojen toimesta ja kaukopartiomatkat toteutettiin Päämajan sissien toimesta.

Heinäkuun alussa 1941 rajalle siirrettyjen divisioonien esikunnat tarvitsivat tietoja hyökkäyssuunnaksi määrättyjen kylien puolustuslaitteista ja joukkojen määrästä. Koska Päämajan sissien resurssit olivat vähäisiä, päätettiin Ilomantsista, Korpiselästä ja Tohmajärveltä lähettää kaukopartioita tiedustelutehtäviin rajan takaisille korpialueille Itä-Karjalaan.

Systemaattinen tiedustelu käynnistyi kesäkuun lopussa 1941 ja heinäkuun alussa suomalaispartioita lähti rajan taakse jo päivittäin. Ilomantsin alueen korpipartioissa oli rajamiesten lisäksi Päämajan sissejä, Ryhmä Oinosen rakuunoita ja jääkäreitä. Korpiselässä rajamiesten kanssa partioivat viidennen ja yhdenentoista divisioonan sotilaat. Tohmajärvellä puolestaan rajamiehillä oli apuna seitsemännen divisioonan sotilaat.

Ensimmäiset tappiot suomalaispartioille tulivat jo kesäkuussa 1941. Heinäkuun alussa suomalaistappiot kasvoivat rajusti, kun neuvostojoukkojen määrä kasvoi raja-alueilla. Viimeiset välirauhan partiot lähtivät rajan taakse hiukan ennen sodan syttymistä 10. heinäkuuta ja osa näistä partioista jäi perääntyvien vihollisjoukkojen sekaan.

Pohjois-Karjalan alueen rajavalvonnasta vastasivat Rajakomppaniat. Ilomantsin alueella toimi 24. RajaK. ja sen komentajana oli majuri Viljo Kivikko. Tuupovaaran ja

Korpišelän rajaa vartioi 44. RajaK. Jatkosodan alla Tuupovaaran Rajakomppanian komentajana oli majuri Saarelainen. Tohmajärvellä rajaa vartioivat 14. RajaK miehet ja sen komentajana toimivat majuri Olli Korhonen ja Eino Raitola. Pielisjärvellä rajaa vartioi 34. RajaK.

Rajakomppaniat 14 ja 44 yhdistyivät tammiukuussa 1941 perustettuun Rajajääkäripataljoona neljään. Ilomantsissa toiminut 24. Rajakomppania ja Sissipataljoona yksi yhdistyivät samaan aikaan Rajajääkäripataljoona viiteen.

Tässä sotahistoriakirjassa kerrotaan kesän 1941 tiedustelupartioista Karjalan korpialueilla. Kirjaan olen koonnut joukon ennen julkaisemattomia partiokertomuksia, pääasiassa eri joukko-osastojen päiväkirjoista. Täydentäviä tietoja olen etsinyt sotaveteraanien kertomuksista, Kansa Taisteli -lehtien sivuilta ja tutustumalla raja-alueen olosuhteisiin paikan päällä Ilomantsissa ja Tuupovaarassa keuhällä 2018.

Itäraja 1940 - 1941

Välirauhan rajaloukkaukset

Talvisota syttyi marraskuun viimeisenä päivänä 1939. Sodan ensimmäisinä päivinä neuvostoarmeija vyöryi itärajan yli massiivisella voimalla. Rajalla asuneet siviilit siirrettiin evakkoon Sisä-Suomeen ja Ilomantsin rajantakaisista kylistä lähti evakkoon 1 500 ihmistä. Suomalaiset joukot perääntyivät neuvostojoukkojen edessä Sisä-Suomen suuntaan. Ilomantsissa perääntyminen päättyi Koitajoen varteen Oinassalmella ja Mekrijärvellä.

Keväällä 1940 Suomi neuvotteli Neuvostoliiton kanssa rauhanehdoista useaan otteeseen. Helmikuussa Neuvostoliitto esitti itärajan uudeksi linjaksi Pietari Suuren aikaista rajalinjaa. Suomen valtuuskunnan matkustaessa 8. maaliskuuta Moskovaan, se sai kuulla, että Neuvostoliitto vaati Hankoniemen itselleen ja uusi itäraja kulkisi Virolahden kaakkoispuolelta

suoraviivaisesti Ilomantsin Lahnajärvelle. Suomen eduskunnan ulkoasianvaliokunta hyväksyi rauhanehdot 11. maaliskuuta vuonna 1940. Rauhanneuvotteluissa ja sovituissa kartoissa rajalinja näytti selkeältä, mutta käytännössä raja muuttui kevään ja kesän 1940 aikana monissa kunnissa useita kilometrejä länteen. Miksi näin tapahtui?

Ilomantsin kunta menetti talvisodassa kolmasosan pitäjän pinta-alasta Neuvostoliitolle, joka tarkoitti noin 160 000 ha maata ja useita kyliä. Esimerkkinä mainittakoon Ilomantsin Melaselän kylä, joka olisi alkuperäisen suunnitelman mukaan pitänyt jäädä Suomelle, jäikin rajanvedossa Neuvostoliitolle. Rajaneuvotteluissa maaliskuun lopussa 1940 Neuvostoliiton edustajat vaativat myös Saarivaaran, Mannervaaran, Ruhovaaran, Mutalahden ja Longonvaaran kyliä omistukseensa, mutta rajalinja saatiin pitkällisten neuvottelujen jälkeen siirtymään mainittujen kylien itäpuolelle.

Kesäkuun 17. päivänä 1941 Suomessa julistettiin yleinen liikekannallepano. Kesäkuun 21. päivänä aloitettiin rajakyltien evakuointi ja se saatiin päätökseen muutamassa päivässä. Saksa ja Venäjä ajautuivat 22. kesäkuuta sotaan. Saksan pommikoneet käyttivät Suomen ilmatilaa ja sen seurauksena neuvostoarmeija aloitti Suomen kaupunkien pommitukset 25. kesäkuuta. Kesäkuun lopussa lähetettiin itärajalle Ilomantsiin, Korpiselkään ja Tohmajärvelle suojajoukkoja, joiden tehtävänä oli turvata Suomen koskemattomuus. Ilomantsiin saapuivat Ryhmä Oinosen joukot ja Korpiselän ja Tohmajärven alueelle siirtyivät viidennen, seitsemännen ja 11. divisioonan joukot. Rajalle siirretty joukko-osastot tiedustelivat rajan takana olevissa korpikyliissä neuvostojoukkojen tukikohtia. Partioiden oppaiksi valittiin paikallisia rajavartijoita, jotka tunsivat hyvin rajantakaiset maastot. Itärajan korpisotilaat joutuivat näillä partiomatoilla koviin. Helteiset päivät, pehmeät suometsät, palavien metsien savut ja vihollisen takaa-ajotilanteet tulivat tutuiksi rajan takana partioiville korpisotilaille. Kymmeniä sotilaita kaatui tai katosi korpikyliin tehdyillä partiomatoilla. Partioiden tiedustelutiedoista oli hyötyä hyökkäysvaiheen ensimmäisten päivien aikana.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi